

Par demokrātiju, varu un izglītību

<http://www.nra.lv/zinas/19047-par-demokratiju-varu-un-izglitibu.htm>

19.marts 09:17, 2009 **Jānis Kučinskis**

Jau Senās Ķīnas domātājs Konfūcijs uzsvēra, cik svarīgi krīzes un juku laikos ir atjaunot sabiedrībai svarīgāko jēdzienu patieso nozīmi. Tas arī saprotams: ja jēdzieni ir sagrozīti, ja tiek izjaukta cēloņu un sekū sakarība, mēs ne vien nespējam skaidri domāt, bet arī nespējam cits ar citu sazināties. Un mūsu domāšana nosaka mūsu rīcību un attieksmi.

Mums tiek sludināts, ka dzīvojam demokrātiskā iekārtā. **Demokrātija grieķu valodā nozīmē tautas varu.** Arī mūsu Satversmē šis princips ir formāli nostiprināts: suverenā vara Latvijā pieder Latvijas tautai. Bet ko nozīmē vara? **Vara ir spēja patstāvīgi pieņemt un īstenot lēmumus, uzņemoties atbildību par savu lēmumu sekām. Vara bez atbildības ir patvaļa.**

Kā šis princips darbojas mūsu reālajā dzīvē? Vai tauta īsteno savu varu (t.i., pieņem lēmumus) un uzņemas atbildību par savu lēmumu sekām? Atbildēsim uz šo jautājumu paši – katrs sev.

Kā demokrātija darbojās Senajā Grieķijā jeb t.s. grieķu pilsētvalstīs?

Vispirms jau tā bija tiešā demokrātija. Pilsoņi regulāri savācās noteiktās vietās, izvirzīja un apsprieda dažādus jautājumus, lai pēc tam pieņemtu lēmumus. Šos lēmumus tālāk īstenoja gan īpaši ieceltas izpildinstitūcijas, gan paši pilsoņi. Līdzīgi savu politiku lēma arī pilsoņu sapulces dažās Eiropas ziemeļu tautās.

Vai lēmumus pieņēma visi grieķu pilsētvalstīs dzīvojošie cilvēki?

Nē. Vispirms jau lēmumu pieņemšanā nepiedalījās bērni. Otrkārt, lēmumu pieņemšanā nepiedalījās arī vergi un daži citi slāņi, kuri dažādu iemeslu dēļ nebija uzņēmušies atbildību par savu dzīvi vai tika uzskatīti par nepiemērotiem atbildīgu lēmumu pieņemšanai.

Kāpēc arī mūsdienās daudzi cilvēki uzskata par svarīgu vēl un vēlreiz studēt Senās Grieķijas vēsturi, valodu, mitoloģiju, politiku, mākslu, kultūru, filozofiju, medicīnu, dabas zinātnes un citas jomas? Kāpēc saistībā ar senajiem grieķiem tiek lietots apzīmējums „klasiskā”? Kas ir klasiskā izglītība?

Arī tas ir saprotams. **Lai cilvēks spētu pieņemt atbildīgu lēmumu, viņam ir jābūt zinošam, vispārēji izglītotam.** Tas nozīmē, ka lēmumu nevar pieņemt bez skaidra pasaules uzskata, bez skaidra priekšstata par pasaulē notiekošajiem procesiem un skaidra priekšstata par sekmīgiem valsts pārvaldes principiem. Tieši Grieķija bija tā valsts, kas šādus principus izstrādāja. Arī Ķīnā un citās senajās civilizācijās šie principi bija pazīstami, bet vēlākā arābu civilizācija un caur to arī Rietumu civilizācija šos principus pārņēma galvenokārt no Grieķijas. Jā, tas mūsdienās netiek popularizēts, bet grieķu zinības Rietumeiropā ienesa tieši arābi. Arābu iekarotāji uzbūvēja Rietumeiropā pirmās universitātes un bibliotēkas, kurās tolaik barbariskie eiropieši varēja apgūt grieķu zinības. No tiem laikiem Grieķijas mantojuma apgūšanu dēvē par klasisko izglītību. Pat cariskajā Krievijā un pirmajā Latvijas Republikā uz šiem principiem veidotās skolas sauca par klasiskajām grieķu ģimnāzijām.

Ģimnāzisti pastiprināti studēja ne vien lasītprasmi un elementāro matemātiku, bet arī vēsturi, ģeogrāfiju, dabas zinības, filozofiju, vairākas valodas (starp tām klasiskās), klasisko literatūru, mākslas un kultūras priekšmetus (dejošanu, zīmēšanu, apguva mūzikas instrumentus un citas prasmes, kas attīstīja bērnu iztēli un radošās spējas), fizisko kultūru, mitoloģiju, ticības ētiskos pamatus, saimniecisko vēsturi, astronomiju u.c. **Iznākumā, pabeidzot klasisko ģimnāziju, jauniešiem bija skaidrs priekšstats gan par pasauli kopumā, gan par pareiziem valsts pārvaldes principiem. Bez tam valodu prasme un savstarpējās saziņas iemaņas jauniešiem ļāva patstāvīgi turpināt izglītību visa mūža garumā.**

Šādi cilvēki patiešām spēja pieņemt atbildīgus lēmumus. Turklāt viens no izglītošanās procesa galvenajiem mērķiem bija rakstura *a u d z i n ā š a n a*, t.i., spēja atteikties no instinktīvu iegribu tūlītējas apmierināšanas, lai savus spēkus mobilizētu svarīgāku dzīves mērķu sasniegšanai. Citiem vārdiem to var nosaukt par pašdisciplīnu. Jebkuru spēju laba apgūšana no cilvēka prasa pašdisciplīnu.

Tātad **senajās grieķu demokrātijās lēmumus pieņēma izglītotā un atbildīgā (uz izaicinājumiem atbildēt spējīgā) sabiedrības daļa.**

Vēlāk Rietumeiropā un Ziemeļamerikā šis princips tika degradēts. Vispirms tiesības pieņemt svarīgus lēmumus uzņēmās aristokrātija, kas sev piešķīra it kā Dieva dotas privilēģijas, kuras aristokrātu dzimtas mantoja no paaudzes uz paaudzi. Sākoties kapitālisma laikmetam, tiesības pieņemt lēmumus piešķīra mantīgajai kārtai, t.i., lēmumus pieņēma tie, kuriem piederēja nozīmīgs nekustamais īpašums. Turklāt lēma tikai pilngadīgie vīriešu kārtas pārstāvji. Tikai XX gadsimta sākumā Rietumu pasaulē pakāpeniski tika ieviestas vispārējās vēlēšanu tiesības. Un tieši Latvijas Republika to izdarīja viena no pirmajām. ASV vēl tagad liela sabiedrības daļa nevar piedalīties vēlēšanās, it sevišķi melnādainie cilvēki ASV dienvidu pavalstīs, kuri ar dažādiem aizbaidinājumiem netiek iekļauti vēlēšanu sarakstos.

Tātad vispārējās vēlēšanu tiesības ir pavisam nesen ieviesta kārtība, kas darbojusies ar visai pretrunīgiem rezultātiem. Piemēram, Hitlers nāca pie varas, uzvarējis vispārējās vēlēšanās. Vispārējās vēlēšanu tiesības nenodrošina pasauli pret kariem, saimnieciskām krīzēm, kultūras, garīgo jomu, kā arī apkārtējās vides un izglītības sistēmas degradāciju. Viens no vispārējo vēlēšanu tiesību blakusproduktiem ir sabiedrību ieslīgšana nekontrolēta patēriņa un zemāko instinktu tūlītējas apmierināšanas kultūrā. Tas savukārt liecina par rakstura, pašdisciplīnas un jebkādas dziļākas izpratnes un atbildības trūkumu. Iemesls tam ir acīmredzams: tiesības pieņemt lēmumus dotas cilvēkiem, kuriem trūkst klasiskās izglītības, kā arī priekšstats par atbildību.

Arī Latvijas sabiedrība pēc valsts neatkarības atgūšanas savu suvereno varu nekavējoties atdeva ķildīgu un sīku politisko grupējumu ziņā. Taču arī šie grupējumi nezināja, ko ar šo varu iesākt, tāpēc to tikpat viegli atdeva starptautiskiem grupējumiem, paši sev atstājot tikai starpnieka vai sabiedrisko attiecību speciālista lomu attiecībās starp Latvijas pilsoņiem un starptautisko oligarhiju. Un par to nenākas brīnīties, jo atbilstoša izglītība un atbildība netiek prasīta ne vien no vēlētajiem, bet arī no pašiem tautas priekšstāvju kandidātiem. Īstenojusies V. L. Ļeņina formula, ka valsti var vadīt pat ķēkšas!

Latvijā ir notikusi totāla demokrātijas jēdziena degradācija. Piemēram, politiskās partijas (faktiski sīkas interešu grupiņas, kas finansētājiem piedāvā savu politiskā biznesa projektu), atklāti plātās, ka partiju galvenais uzdevums ir cīņa par varu! Ja Latvijā darbotos

Satversme, šādi politikāņi tiktu nekavējoties arestēti un tiesāti par antikonstitucionālu darbību, jo suverēnā vara taču pieder Latvijas tautai! Faktiski šie politikas dīleri ir uzurpējuši suverēno varu Latvijā, lai pēc tam to iztirgotu starptautiskajam kapitālam! Taču nav jāaizmirst, ka **mēs paši sava kūtuma, lētīcības vai muļķības dēļ esam šo varu izlaiduši no savām, t.i., Latvijas tautas, rokām.** Mēs paši esam brīvpaprātīgi atteikušies no atbildības par savu valsti un par savu dzīvi. Bet atbildība iestājas neatkarīgi no tā, vai mēs to gribam vai negribam. Par visu dzīvē ir jāmaksā, arī par savu slinkumu vai pasivitāti. Un nu ir pienākusi norēķināšanās stunda.

Lai iegūtu tiesības braukt ar auto, mums jāiziet autovadītāju kursi un jānokārto pārbaudes eksāmens. Lai strādātu par visparastāko medicīnas māsiņu, ir jāpabeidz medicīnas skola, jānokārto pārbaudījumi un jāiziet kaut kāda prakse. Agrākos laikos, lai kļūtu par amata meistaru, vispirms vairāki gadi bija jānostrādā par mācekli.

Šie un citi amati ir svarīgi un visnotaļ cienījami, no tiem atkarīga to cilvēku labklājība, ar kuriem mums ikdienā iznāk darīšanas, piemēram, citi ielu satiksmes dalībnieki vai slimnieki. Valsts pārvalde ir nesalīdzināmi atbildīgāka joma, jo no tās ir atkarīga visu valsts pilsoņu labklājība, visu dzīves jomu funkcionēšana, kā arī to ārvalstu labklājība, ar kurām mums ir sadarbība vai cita saskarsme. Latvija ir daļa no pasaules, un uz pasaules viss ir savstarpēji saistīts.

Tad kā izskaidrot faktu, ka mūsu valsti pārvalda cilvēki, kuri nekādā veidā netiek sagatavoti šim atbildīgajam darbam un kuru spējas, raksturs un tikumi netiek iepriekš pārbaudīti? Sākot jau ar vēlētajiem, kuriem dotas tiesības izvēlēties savus pārstāvjus operatīvai valsts pārvaldīšanai periodā starp vēlēšanām. Latvijā jebkurš cilvēks ar kaut kādu formālu izglītības dokumentu un kuram ir „pareizie” sakari, var kļūt par jebkuras ministrijas vadītāju, prezidentu vai pat eirokomisāru! Iedomāsimies, kas notiktu ar daudz bērnu ģimeni, ja tajā ģimenes politikas jautājumus izlemtu balsojot, turklāt balsošanas tiesības būtu dotas visiem, arī nepilngadīgajiem bērniem, kuriem nav dzīves pieredzes, bet kuriem ģimenē ir balsu vairākums? Bet valsts taču ir daudz komplicētāka sistēma par parastu ģimeni!

Līdz ar to ir iestājies absolūtas bezatbildības periods. Pareizāk sakot, par darba rezultātiem atbildību prasa tikai no visparastāko darbu veicējiem, piemēram, autovadītājiem, maizes cepējiem, biļešu kontrolieriem. Un arī ne vienmēr. Piemēram, lielās būvfirmas, pamatojoties uz viltīgi noformētiem līgumiem, nenes nekādu atbildību par būvju un ceļu atbilstību kvalitātes, drošības un izturības parametriem.

Līdz ar to iznāk, ka vēlētaji (suverēnās varas nesēji!) atbildību par valsts politiku nogrūž uz pašu ievēlētajiem politiķiem un pat lepojas ar savu bezatbildību, pasludinot, ka „es politikā nejaucos, politika ir netīra”. Arī politiķi nekādu atbildību neuzņemas, jo ir izdomājuši t.s. „politiskās atbildības” principu. Proti, viņi pasludina: ja tauta mūsu devumu uzskatīs par sliktu, tad viņi par mums nākamajās vēlēšanās nebalsos. Politiķu algas nav saistītas ar viņu darbības rezultātiem, t.i., no pārējo pilsoņu labklājības. Neatkarīgi no valsts stāvokļa un minimālās algas parasta darba veicējiem politiķi savas algas nosaka paši!

Vai viņus var vainot? Nē, jo **vēlētaji vispār no politikas ir norobežojušies un nopietni par savu pārstāvju darbu nemaz neinteresējas, to nekontrolē un pat nemēģina ieviest korekcijas aplamā valsts politikā!** Piemēram, pavisam nesen daži politiķi šaurā lokā aiz slēgtām durvīm nolēma vienu miljardu (un tā vēl nav galējā summa) nodokļu maksātāju naudas ieguldīt vienas starptautiskas privātbankas glābšanā un pat neuzskatīja par

nepieciešamu savus apsvērumus izskaidrot suverēnajai varai (ar „Parex” bankas pārņemšanu saistītie dokumenti pasludināti par slepeniem, t.i., ar tiem nevar iepazīties pat Saeimas deputāti), bet neviens nopietni neprotestēja, neviens šo šauru sazvērnieku grupu pat nemēģināja iesūdzēt tiesā! Vēl vairāk – tādas augstāko izglītību baudījušās kārtas kā ārsti un skolotāji ir brīvprātīgi piekrituši savu algu samazināšanai, lai tikai valdībai paliktu nauda kaut kādu anonīmu ārvalstu spekulantu glābšanai!

Hei, kādā muļķu zemē mēs vispār dzīvojam!!!

Lasītāji varbūt iebildīs, ka viņi nevar zināt visas valsts politikas nianšes un ka arī deputātiem tās nav jāzina, jo šim nolūkam kalpo vesela armija atbilstoši izglītotu un trekni atalgotu deputātu palīgu, vietējo un ārvalstu padomnieku, diplomētu ekonomistu, dažādu jomu ekspertu, politologu utt.

Par trekno atalgojumu piekrītu, taču kā tas nākas, ka visi šie eksperti un profesionāļi nespēja pamanīt tuvojošos tautsaimniecības sabrukumu? Gluži otrādi – līdz pat pēdējam brīdim viņi vienbalsīgi apgalvoja, ka ar Latvijas ekonomiku viss ir teicamākajā kārtībā, pat to slavēja un piedāvāja par paraugu citām valstīm. Es personīgi nešaubos, ka daudzi no viņiem par draudošajām briesmām vismaz nojauta, taču klusēja. Jo tieši par klusēšanu un aplamu vērtējumu sniegšanu viņi saņem tās lielās algas. Kā jau norādīju, **tauta ir atteikusies no savas suverenās varas**, tāpēc uzurpatori neuzskata par vajadzīgu plašāku publiku pat informēt, jo tad daudzas blēdības tiktu pāragri atklātas un vairs tik gludi neizdotos.

Tātad **neatliek nekas cits kā atgriezties pie izglītības**. Lai tauta varētu īstenot savu suvereno varu un kontrolēt savu pārstāvju darbu, vēlētājiem jābūt atbilstoši izglītotiem. Jā, mūsu laikos vairs nav klasiskās izglītības, un arī augstskolu diploms nekādu skaidru priekšstatu par pasauli un valsts pārvaldes principiem diemžēl nedod. Augstākā izglītība Latvijā ir pārvērsta par parastu biznesa nozari, kas par naudu sniedz iespēju iegūt izglītības dokumentu, kāds nepieciešams amatu ieņemšanai dažādās iestādēs. Taču tā nedod un pat neveicina patiesu izglītību, ja nu vienīgi kāds pasniedzējs ar savu personību iedvesmo studentus zināšanas apgūt patstāvīgi. Ja kāds cilvēks sevi tomēr izglīto, tad tam nav ne mazākā sakara ar augstākajām mācību iestādēm, par vidusskolām nemaz nerunājot. Vidusskolas atestātu var iegūt, pat neiemācoties izteikties un pareizi rakstīt dzimtajā valodā, un neizlasot nevienu klasisku grāmatu! Un pēc neatkarības atgūšanas tūkstoši bērnu neapmeklēja pat pamatskolas! Daudzi no viņiem nespēj pat elementāru domu izteikt, toties prot skatīties televīziju vai video un spēlēt datorspēles, kurās dominē destruktīvi, morāli degradējoši motīvi. Taču arī viņiem ir tiesības piedalīties tautas priekšstāvju vēlēšanās.

Vēl vairāk – augstākā izglītība nesniedz pietiekamu priekšstatu pat par to šauru jomu vai specializāciju, kurā tā sola sniegt zināšanas. Piemēram, es pazīstu vairākus diplomētus ekonomistus un finansistus, kuri vairākkārt savus ietaupījumus ieguldīja Bankā Baltija un patiešām ticēja, ka nopelnīs solītos procentus. Lai arī ekonomikas vēsturē ir aprakstītas klasiskās piramīdu un nekustamā īpašuma burbuļu shēmas, tās tiek apskatītas atrauti no XXI gada ekonomikas. Taču lielākoties ekonomikas vēsture vispār netiek mācīta pat ekonomistiem. Tāpat netiek pasniegta politekonomija, kuru pasniedza vēl padomju augstskolās.

Sniegšu nelielu piemēru no savas personīgās dzīves. Man nav augstākās izglītības. Padomju laikā pabeidzu Rīgas Industriālā politehnikuma ķīmijas fakultāti. Tā bija laba skola, līdz šai dienai esmu pateicīgs pasniedzējiem, kas mani lika pie mācībām un iepotēja iekšēju

nepieciešamību izprast procesus. Šā tehnikuma diplomdarbi bija augstākā līmenī nekā līdzīgās specialitātēs Rīgas politehniskajā institūtā. Pēc armijas es dažus gadus pamācījos Latvijas Universitātes ķīmijas fakultātē, taču tur vairs tā radošā gara, kas mudinātu pārvarēt izaicinājumus, nebija. Turpmāk esmu izglītojies pašmācības ceļā. Pašmācībā apguvu arī angļu valodu, kas vēlāk lieti noderēja.

Padomju laikā es biju disidents un pat jūsmoju par rietumvalstu panākumiem. Taču, kad pēc neatkarības pasludināšanas Latvijā ieviesa t.s. tirgus reformas un parādījās pirmās neatbilstības ar teoriju, es sāku pastiprināti interesēties par brīvā tirgus ekonomiku. Noskaidroju šīs ideoloģijas izcelsmi, mērķus un praktisko izmantošanu. Tāpēc jau aptuveni 1995. gadā sāku rakstīt gan par piramīdu shēmām, gan valstu pakļaušanas un izlaupīšanas paņēmieniem brīvā tirgus vārdā, gan par globalizācijas patiesajiem nolūkiem. Piemēram, 1996. gada jūnijā laikrakstā „Pavalstnieks” varat izlasīt manu rakstu „Bankokrātijas apvērsums”, kurā prognozēju globālā tirgus sabrukumu, ja tiks turpināta uzsāktā politika. Desmit gadus vēlāk grāmatā „Mājokļu politika un tās instrumenti” es konkrēti brīdināju par uzpūstajām nekustamā īpašuma cenām Latvijā un gaidāmo tirgus sabrukumu, kurš izraisīs smagas sekas. Aprakstīju līdzīgus piemērus citās valstīs. Tikmēr augsti atalgotie un smalki diplomētie eksperti Latvijas ekonomiku slavēja gan individuāli, gan korī. Un algoti viņi tiek par nodokļu maksātāju naudu.

Ar to es gribēju pateikt, ka **mēs katrs varam** gūt skaidru priekšstatu par pasaulē notiekošajiem procesiem un valsts pārvaldes principiem, un šo izpratni izmantot, lai uzņemtos suverēnās varas īstenošanai nepieciešamo atbildību.

Līdz tam laikam, kamēr mums izdosies Latvijā **atjaunot klasisko izglītību**, vajadzētu uz brīvprātīgi sabiedriskiem pamatiem **veidot tautas izglītības struktūru**: gan neformālas tautskolas, kurās brīvprātīgi pasniedzēji palīdzētu klausītājiem apgūt nepieciešamās zināšanas un izpratni, gan biedrību tīklu, kurā tiktu organizēti priekšlasījumi par mūsu dzīvei svarīgām tēmām un risinātos demokrātiskas diskusijas.

Latvijā netrūkst cilvēku ar bagātu pasaules uztveri un izpratni par notiekošajiem procesiem, kā arī vēlamajām pārmaiņām. Atalgot viņus varētu ar neformāliem ziedojumiem un dāvinājumiem. Tieši tā darbojās mūsu apgaismības darbinieki pirmās tautas atmodas laikmetā. Turklāt šis process būtu jāvirza tā, lai izvairītos no nu jau ierastās pakalpojumu sniedzēju un patērētāju nostādnes, kurā neviens ne par ko neatbild. Ļaudīm jāsaprot, ka izglītošanās un zināšanu gūšana ir viņu interesēs; tā ir iespēja (Dieva dāvana), kas dota, lai mēs beidzot varētu sākt dzīvot cilvēku cienīgu dzīvi. Jāmodina sevī dedzīgas zināšanu alkas, jāmodina radošais gars un dzīves izaicinājumu pārvarēšanas gars.

Vēl ir ļoti nepieciešami periodiski izdevumi un grāmatas, kurās būtu lasāmi **izglītojoši materiāli**, kā arī **pamatīgas notiekošo procesu analīzes**. Esošā prese to diemžēl nedara. Analīzes tiek izslēgtas, nosakot maksimālo teksta garumu. Ir tikai īsi komentāri, kuri izceļ kādu aspektu, taču nedod pilnu notiekošā ainu. Līdz ar to mūsdienu preses lasītāji negūst dziļākai izpratnei nepieciešamo priekšstatu, un viņi notiekošajos procesos neorientējas.

Ja Latvijai vispār būs nākotne, bet tas atkarīgs no mums visiem, būs fundamentāli jāpārskata demokrātijas principi. Ja jau vienkāršu darbu veikšanai nepieciešami kursi, prakse un pārbaudes eksāmeni, tad arī vēlētāja statuss nebūtu piešķirams automātiski. Vispirms vai nu skolā vai tautas universitātē jāapgūst valsts pārvaldes principi, pēc tam jāveic kompleksa izpratnes pārbaude un tikai pēc tam jārīko iesvētīšanas rituāls, kurā pārbaudījumus izturējušie

svinīgos svētku apstākļos saņemtu godpilno politiskā brieduma apliecību, kas ļaus uzņemties savu atbildības daļu valsts pārvaldē.

Nē, politika nav netīra! Politika savā dziļākajā būtībā ir valsts pārvaldes māksla. **Politiku netīru var padarīt vispārēja bezatbildība, morāles relatīvisms un gara tumsonība.** Jā, pašlaik politika Latvijā izpaužas kā pūļa manipulācijas shēmas, taču mūsu iespējās ir politiku reabilitēt un atdot tai pienākošos godu. Tikai tad Latvijai noteikti būs nākotne!

[Kā dzīvosim Post-Amerikas laikmetā?](http://www.nra.lv/zinas/19162-ka-dzivosim-post-amerikas-laikmeta.htm)

<http://www.nra.lv/zinas/19162-ka-dzivosim-post-amerikas-laikmeta.htm>

20.marts 13:46, 2009 **Jānis Kučinskis**

Vai virsraksts sasmīdināja?... Atceros, kā pirms kādiem 25 gadiem (no 1983. līdz 1986. gadam), kad es kādā kompānijā, parasti pie šņabja glāzes, sāku klāstīt par drīzo PSRS sabrukumu un iespēju Latvijai kļūt neatkarīgai, par maniem vārdiem vienkārši smējās.

Labsirdīgi, bet tomēr smējās. Tas gan pēc pāris gadiem tiem pašiem cilvēkiem netraucēja pavisam nopietni ar spožām acīm stāvēt mītiņos zem sarkanbaltsarkanajiem karogiem. Un smieties ir veselīgi. Smieklī izkrata vecas, sapelējušu domu konstrukcijas, mazina emocionālo spriegumu.

Nē, neesmu nekāds Eižens Finks vai Pāvels Globa, un uz gaišreģa spējām nepretendēju. Taču kopš bērnu dienām mani intriģē pasaulē notiekošie procesi. Tieši reālie procesi, nevis to līdz nepazīšanai sagrozīts atspoguļojums t.s. masu informācijas līdzekļos! Neskatos futbolu, nedz TV Panorāmu vai raidījumu „Kas notiek Latvijā”, nedz citus realitātes šovus. Standartformātā tiražētās ziņas mani labākajā gadījumā garlaiko. Turklāt tās neuzlabo garastāvokli, jo pārsvarā ir negatīvas. Taču cenšos ielūkoties un izjust to, kas notiek aiz šīs fasādes. No tā varu krist azartā, pat naktis negulēt. :)

Jau gadiem sekoju līdz tiem vērotājiem un pētniekiem, kuri prognozē ASV impērijas drīzu sabrukumu, tomēr pats ilgi šaubījos, vai par to rakstīt, tāpēc šādu iespēju minēju tikai garāmejojot un drīzāk kā publicistiem raksturīgu pārspīlējumu.

Cilvēki, tāpat kā valdības, tiecas turēties pie tā, kas ir un kas ir pazīstams, pat ja tas pazīstamais ir indīgs, pazemojošs, atkarību izraisošs un citādi nebaudāms. **Viss jaunais baida, tāpēc ierastai domāšanai un uzskatiem ir milzīga inerce.** Tas ir fakts, ka visas impērijas agrāk vai vēlāk sabrūk, taču vai tiešām mums vienas paaudzes laikā lemts būt par lieciniekiem divu globālu impēriju sabrukumam, kas visu pasauli vēlreiz apgriezīs ar kājām gaisā?

Lai par to mierīgi domātu, jābūt psihiskai gatavībai, iekšējai brīvībai un atvērtam prātam. Tāpēc es jūs neaicinu man noticēt. Turpiniet ticēt, ka notikusi tikai kārtējā biznesa cikla korekcija, ka pēc dažiem jostas savilkšanas gadiem vai mēnešiem ekonomika brīnumainā kārtā atveseļosies, un viss turpināsies pa vecam: bankas izsniegs kredītus, lielveikali ar lētām precēm cīnīsies par mūsu maciņiem un kredītkartēm, biržas un sociālie fondi plauks,

investori nāks iekšā un sēs jaunu labklājību; galu galā arī starptautiskais terorisms tiks sakauts uz mūžiem un iestāsies F. Fukujamas pasludinātais vēstures gals – tūkstošgadīgā liberālisma valstība.

Šajā rakstā pat nevēlos neko pierādīt, izvirzīt kādus loģiskus apsvērumus, vilkt paralēles ar citām no vēstures zināmām impērijām. Par to ir sarakstīti bieži sējumi. Meklējiet, un jūs atradīsiet, ja ir tāda vēlme. **Interesējieties un domājiet paši!** Šoreiz aicinu tikai piedalīties pavisam nenopietnā prāta spēlē par tēmu „Kā dzīvosim pēc Amerikas sabrukuma”. Varam uz brīdi iztēloties, ka tā tāda stilīga datorspēle. Vienkārši pafantazēsim! :)

Kas notiek, kad sabrūk impērijas un sistēmas?

Nekas vairs nedarbojas tā, kā vēl nesen. Vakarējie tikumi un ierašas vairs neder. Nekas, kas gadiem lolots un cerēts, vairs neskaitās. **Viss liekais un uzpūstais pazūd.** Atklājas daudzi meli, bet tam vairs nav praktiskas nozīmes. Vecais prestižs un kādreiz rūpīgi būvētās karjeras pārvēršas par ļaunu joku. Nedarbojas bijušās iestādes un institūcijas. Jebkādi pūliņi glābt sistēmu nozīmē tukšu laika un izdevību zaudēšanu. **Taču īstenās universālās vērtības, kuras iepriekš varbūt tika noniecinātas, aizmirstas un izsmietas, paliek un iegūst nebijušu spēku.** Arī pēc sistēmas sabrukuma dzīve turpinās (lai gan daudzi, kas nav tam sagatavojušies, iet bojā), tikai tā iegūst citus vaibstus, citas prioritātes. **Cilvēki pēkšņi apjauš, kas dzīvē ir patiešām svarīgs,** bet kas bijis tikai maldi, ilūzijas un sevis izniekošana.

Patiesībā tas sabrukums, ko piedzīvojām pēc PSRS krišanas, bija tikai tāds pussabrukums. Taču tam bija daudzas īsta sabrukuma iezīmes, kuras izjuta un arvien vēl izjūt liela sabiedrības daļa. Un mēs nesabrukām līdz galam, jo ātri vien pārlēcām uz citu platformu, kurā bija mums jau pazīstamas iezīmes.

Gan PSRS, gan ASV bija daudz kopīgu iezīmju: industriālisma, militārās varenības, tehniskā progresa un materiālisma kults ar globālām ambīcijām. Abas impērijas balstījās uz mesianisku ideoloģiju, kuru tiecās dažādiem paņēmieniem uzspiest pārējai pasaulei. Arī realitātē abas impērijas sacentās par cilvēces prātiem un sirdīm, no kā pasaulei pat atleca zināms labums. Piemēram, lai vairotu savu pievilcību, abas impērijas centās pasaulei parādīt, ka arī parastais cilvēks viņu sistēmas ietvaros dzīvo labāk. Lai pārspētu PSRS, arī Amerika bija spiesta ieviest astoņu stundu darba dienu, nodrošināt minimālo algu, vecuma pensijas un citas sociālās garantijas, ievērot arodbiedrību prasības utt.

Kad PSRS sabruka, Rietumos parasto cilvēku tiesības tika būtiski apgraizītas, lai nodrošinātu maksimālu peļņu lielā kapitāla turētājiem. Atbrīvoti no vajadzības ievērot parasto cilvēku intereses, finanšu sektors un korporācijas zaudēja jebkādu mērenību. Tieši šis apstāklis paātrināja šīs sistēmas iespēju izsmelšanu. Līdz ar to nonākam pie paradoksāla secinājuma: kapitālisma sistēmas bojāeju, ko pamatoti prognozēja izcilie domātāji jau XIX gadsimtā (ne tikai marksisti, bet arī humānisti, nacionālisti un dažādi sociālie reformatori), paildzināja eksistenciāla vajadzība konkurēt ar alternatīvu sistēmu, kuru iemiesoja PSRS parauga komunisms. Komunisma sistēmai sabrūkot, kapitālisms savā iedomātās uzvaras reibumā zaudēja pašsaglabāšanās instinktus, atteicās no svirām, kuras ilgstoši nodrošināja kapitālisma dzīvotspēju.

Arī sabrukuma galvenie cēloņi abām impērijām ir līdzīgi. Nosaukšu dažus būtiskos:

* iestigšana neuzvaramos karos (Afganistāna, Irāka u.c.),

- * mērenības zaudēšana, nosakot militāro budžetu,
- * ieslīgšana nesamaksājamos ārējos parādos un iracionāla izšķērdība,
- * grūtības nodrošināt tehnoloģiskajam progresam nepieciešamos resursus,
- * korumpēta politiskā sistēma un smags valsts aparāts, kas nav spējīgs reformēties,
- * valdošo aprindu lieluma mānija, kas izslēdz atklātas, godīgas diskusijas un dialogu ar sabiedrību.

Un nosauciet kaut vienu labu iemeslu, kāpēc pasaulei būtu turpmāk jāpacieš parazītiska piramīdas shēma, kura pati neko neražo, tikai izlaupa pasaules resursus, savu morālo nepilnvērtību un garīgo tukšumu remdina patēriņa orgijās, nekaunīgi izmanto citu zemju darbaspēku, visiem uzspiež savu kropļīgo mācību, bet nepakļāvīgos iebombardē atpakaļ akmens laikmetā?

Tādas piramīdas shēmas sabrūk, tiklīdz tās zaudē tālākas izplešanās iespējas. Gluži kā „Banka Baltija” Latvijā, ja kas tādu vēl atceras.

Pēc Amerikas sabrukuma vēlreiz mainīsies ģeopolitiskais līdzsvars, un Latvijai vairs nebūs atpazīstamas platformas, uz kuras tik viegli pārlēkt. Ja nu vienīgi Krievija, taču pārmaiņas grūti prognozējamā veidā skars arī Krieviju, kura patlaban arī ir lielā mērā integrējusies Amerikas dominētajā pasaules kārtībā. Katrā ziņā jaunās kārtības izveidošanās prasīs zināmu laiku, kurā, iespējams, Latvijai neatliks nekas cits kā mēģināt beidzot nostāties pašai uz savām kājām. Vai arī – piedzīvot pilnīgu sabrukumu un dezintegrāciju.

Civilizācijas sabrukuma stadijas aizņemtos no krievu izcelsmes amerikāņa Dmitrija Orlova raksta „Piecas sabrukuma stadijas”:

I. Finanšu sabrukums. Tiek zaudēta ticība ierastajam biznesa ciklam. Nākotne vairs neatbilst priekšstatam par pagātni tādā mērā, ka tas neļauj reāli izvērtēt risku vai garantēt finanšu vērtību nezušanu. Finanšu institūcijas pārņem maksātnespēja, iekrājumi pazūd, pieeja kapitālam zūd.

II. Komerčiālo struktūru sabrukums. Zūd ticība, ka „par visu gādās tirgus”. Nauda tiek devalvēta vai arī saplok tās apjoms, atlikušās preces tiek slepeni uzkrātas ārpus komerciāliem uzņēmumiem, sabrūk importa un vairumtirdzniecības tīkli, par normu kļūst pirmās nepieciešamības preču trūkums.

III. Politiskais sabrukums. Zūd ticība, ka „par visu gādās valdība”. Jelkādi ierēdņu mēģinājumi nodrošināt izdzīvošanas preču pieejamību cieš neveiksmi vai dod tieši pretējus rezultātus. Politiskās institūcijas zaudē pēdējo leģitimitāti un nozīmi.

IV. Sociālais sabrukums. Zūd ticība, ka „par mani parūpēsies cilvēki”. Vietējās sociālās institūcijas un labdarības organizācijas, kuras steidz aizpildīt radušos varas vakuumu, ātri vien izsmeļ savus resursus un/vai izšķīst iekšējos konfliktos.

V. Kultūras sabrukums. Zūd ticība cilvēces cēlajām īpašībām. Individīdi zaudē spēju būt laipni, atsaucīgi, iejūtīgi, nesavtīgi, līdzjūtīgi, godīgi, viesmīlīgi, mīloši. Ģimenes izjūk un

turpmāk katrs tās loceklis individuāli cīnās par izsīkstošajiem izdzīvošanas resursiem. Par moto kļūst teiciens – „kaut tu nomirtu rīt, lai es varētu izdzīvot līdz parītam”. Izplatās kanibālisms.

Vai Latvija bija neatkarīga?

Vispirms jātiek skaidrībā, kas ar Latviju (Amerikas impērijas perifērijas sastāvdaļu) noticis pēdējos 18 gados?

Latvija gan pasludināja politisko neatkarību, taču, lai izpatiktu saviem Amerikas aizgādņiem, mērķtiecīgi iznīcināja savas reālās ekonomikas bāzi, t.i., ražošanu. Kāpēc tas bija nepieciešams varenajai Amerikai?

Amerikas morāli apšaubāmās globālās ambīcijas noteica, ka pat uz saviem tuvākajiem sabiedrotajiem tā paļauties nevar, tāpēc tie jātur stingrā atkarībā. Amerika izvēlējās kursu uz „pilna spektra dominēšanu” pār visu pasauli. Amerika uz zemeslodes izvēlējās gan savas dabas resursu krātuves, gan lēta darbaspēka ražotnes, un to visu tiecās integrēt vienā globālā tīklā, kura pārvaldes sviras atdotas drošās anglo-amerikāņu oligarhijas rokās. Globalizācija (valstu suverenitātes deldēšana) nebija objektīvs process, bet gan mērķtiecīga ekspansija uz citu tautu rēķina.

Katra patiesi neatkarīga valsts šo globālo kārtību apdraudēja – gan burtiski, gan simboliski – kā paraugs citām valstīm. Izejvielu apgādātāju loma bija nozīmīga ar resursiem bagātām valstīm, bet lēta darbaspēka loma – Trešās pasaules valstīm, kuru klimats un īpatnības samazināja darba izmaksas. Latvija šajā shēmā neiekļāvās. Toties Latvija bija nozīmīga kā stratēģiska ģeogrāfiska vieta pie Krievijas un Baltkrievijas robežas. Jo attīstība Krievijā arvien bija neprognozējama, ko pierādīja arī vēlākie notikumi.

Ja Latvija būtu patiesi (gan politiski, gan ekonomiski) neatkarīga, tā kādā izšķirošā brīdī varētu iziet no globālās kontroles. Piemēram, kad ASV bija nepieciešams Rietumeiropas atbalsts karagājienam uz Irāku, Francija un Vācija atteicās sadarboties, jo paļāvās uz savu spēju pārdzīvot jebkādas iespējamās Amerikas sankcijas. Lai tomēr Amerika savos nodomos nepaliktu viena un izolēta, tā aktivizēja atkarīgās vasaļvalstis, tai skaitā Latviju, lai vismaz formāli izveidotu t.s. „gribošo koalīciju”, kas Amerikas rīcībai kaut nedaudz piešķīra to starptautiskās leģitimitātes auru, ko tā nespēja iegūt Apvienoto Nāciju forumā.

Kamēr Amerikas globālā piramīda darbojās, Latvijai vai zināmai tās sabiedrības daļai tika ļauts gūt no tā zināmu labumu. Visus šos gadus mums bija ļoti negatīva ārējās tirdzniecības bilance, t.i., mēs patērējām daudz vairāk nekā paši saražojām. Latvijas veikalos, ja neskaita daļēji pārtikas produktu plauktus, tikpat kā nav Latvijas ražojumu. Un Latvijas eksports sastāv galvenokārt no izejvielām un pusfabrikātiem ar zemu pievienoto vērtību, un arī šāds eksports apstājas. Tā ir klasiska kolonijas iezīme. Tā eksistence, kas daļai sabiedrības (daudzi tomēr bija spiesti izbraukt un daudzi jau tagad dzīvo gandrīz naturālās saimniecības līmenī vai darbojas pelēkajā ekonomikā) vēl nesena tika nodrošināta, balstījās uz mūsu resursu izpārdošanu un kredītiem.

Skaidrs, ka tā tas nevarēja turpināties ilgi, jo katra piramīda sabrūk. **Tiklīdz sākās globālā depresija, Latvija nonāca neapskaužamā stāvoklī, jo pati ir iznīcinājusi savu reālās**

ekonomikas bāzi. Esam nesamaksājamus parādos un atkarīgi no preču importa, kurš ir apdraudēts mūsu maksātnespējas dēļ.

Tā vietā, lai kaut tagad steigtu atjaunot nacionālo ražošanu (pirmām kārtām jau lauksaimniecību, kas nodrošinātu pietiekamus pārtikas krājumus), valdība, aiz inerces un pildot savu aizbildņu prasības, turpina apkalpot brūkošo globālo piramīdu. Latvijas valdība pašlaik glābj nevis reālo ekonomiku, bet gan ārvalstu spekulantus. Valdība nav pat slepenībā apsvērusi kaut vienu reālu pasākumu vietējās ražošanas atjaunošanai, lai gan to vēl iespējams darīt. Un arvien nav atcelti birokrātiskie un fiskālie šķēršļi tiem mūsu uzņēmējiem, kuri jau gadiem paši mēģinājuši sākt reālu ražošanu.

Post-Amerikas laikmeta prioritātes

Var jau būt, ka valdības vīri jau sev noskatījuši siltus kaktiņus kaut kur ārzemēs, uz kuriem doties kritiskajā brīdī, un lai viņiem veicas! **Bet ko darīt mums, kuriem acīmredzot lemts palikt izlaupītājā un sevi apgādāt nespējīgajā Latvijā?**

Ja nespējam un nevēlamies (vai kautrējamies, nespējam kūtrumu pārvarēt) jau tagad ar dažādām sabiedriskajām aktivitātēm pagriezt valdības seju pret tautu un piespiest valdību darboties valsts interesēs, tad atliek gatavoties sabrukumam un patstāvīgai dzīvei pēc sabrukuma.

Mums jau tuvākajā laikā jāgatavojas pēc iespējas labi izdzīvot apstākļos, kad nav naudas, nav vairumtirdzniecības tīklu, nav sabiedriskā transporta, nav importa (tai skaitā naftas produktu un gāzes) un nedarbojas arī vecās institūcijas (skolas, policija, tiesas, cietumi, pašvaldības u.c.). Vai tas vispār iespējams?

Jā, un tam ir pat savas gaišās puses. Piemēram, būs tīrs gaiss un nepiesārņota vide, cilvēki atkal dzīvos draudzīgās kopienās, apgūs derīgus amatus, darbus un prasmes, atbrīvosies laiks, lai kontaktētos ar ģimenes locekļiem un kaimiņiem, ēdīs veselīgāku barību, daudz kustēsies, kļūs priecīgāki, veselāki, atsaucīgāki un draudzīgāki, cieņā atkal nāks gudrība un gods. Tā dzīvoja mūsu nesenie senči. Apskatiet vecās fotogrāfijas savos ģimenes albumos. Pat tās, kuras uzņemtas Sibīrijas izsūtījumā. Mūsu senči dzīvoja patiešām smagos apstākļos, bet kāpēc viņiem tik priecīgas, apgarotas un dzīvas sejas? No kurienes šī iekšējā apskaidrība? Ieskatieties šajās sejas un padomājiet!

Galvenais ir nenolaisties līdz 4. sabrukuma stadijai, un to taču mēs varam?

Lai izdzīvotu un dzīvotu, nevajag daudz: pārtiku, pajumti, mūsu klimatam piemērotu apģērbu, drošību, pārvietošanās līdzekļus, kuri var darboties bez degvielas, un stipru garu.

Es nezinu, vai šis raksts ir vajadzīgs un nav pārags? Vai tas jāturpina? Vien zinu, ka tāds raksts būs novēlots tad, kad būsīm noslīdējuši trešajā sabrukuma stadijā. Pašlaik esam pirmajā stadijā un jau vērojamas dažas otrās stadijas iezīmes. Tāpēc aicinu izmantot iespēju, kamēr mēs varam šeit tā ērti sazināties, lai katrs sniegtu savas domas un idejas – kā dzīvosim Post-Amerikas laikmetā?

Parunājiet par šo tēmu arī ar saviem tuviniekiem, kaimiņiem, draugiem un paziņām! Parunājiet kaut ar sevi! Tas noderēs jebkurā gadījumā, jebkura attīstības scenārija apstākļos. Tas nepieciešams jau tagad!